

NEVLADINE ORGANIZACIJE, SOCIJALNA INKLUZIJA I ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA

Sažetak:

Trend sve većeg uključivanja nevladinih organizacija u domen pružanja socijalnih usluga posljedica je intenzivnog procesa decentralizacije, promijenjenog shvatanja uloge države u socijalnom sektoru, koji prate radikalne promjene u okviru samog sektora socijalnih usluga i naglog širenja nevladinog sektora, a što je polazna platforma ovog naučnog istraživanja. Nевladine organizacije, svojim djelovanjem prema lokalnim ili centralnim vlastima i participacijom u procesu socijalne zaštite, mogu značajno utjecati na strukturu ponude socijalnih usluga, na način da se mogu uvesti neke specifične usluge u skladu s detektiranim potrebama i zahtjevima marginaliziranih – socijalno isključenih kategorija, te izvršiti unaprjeđenja posebno u domenu organiziranih mjera lokalne i šire društvene zajednice, odnosno razvijenosti mreža i oblika pristupanja brizi o marginaliziranim – socijalno isključenim kategorijama.

U socijalnoj sferi država ne mora i ne treba biti jedini organizator, finansijer i „proizvođač“ usluga, pa ni isključivi akter u odlučivanju. Novo shvatanje uloge države u socijalnom sektoru podrazumijeva više tržišta, manje državnog prisustva, kao i prenošenje značajnijeg dijela odgovornosti za zadovoljenje socijalnih potreba na nevladin sektor. Uz puni respekt činjenice da i u socijalnoj sferi država treba zadržati funkcije u domenu formuliranja politike, regulacije i kontrole, nameće se potreba davanja sve većeg značaja nevladinim organizacijama. U novije vrijeme afirmira se uloga nevladinih organizacija, ali još uvijek izostaje značajnija podrška njihovom funkcioniranju.

Povezanost nevladinih organizacija s EU okruženjem znači osiguranje finansijskih grantova, koji predstavljaju glavni poticaj razvoju ovih organizacija i implementaciji njihovih projekata iz domena skrbi marginaliziranih – socijalno isključenih kategorija. Međutim, nevladine organizacije se često nisu prilagođavale lokalnim potrebama, a niti su adekvatno koristile lokalne resurse, inzistirajući na vlastitoj autonomiji i uzorcima socijalnog rada u razvijenim zemljama. Iz tog razloga treba omogućiti da bosanskohercegovačka stručna, naučna i šira javnost prepozna probleme sa kojima se susreću marginalizirane – socijalno isključene kategorije. Na osnovama provedenih istraživanja nevladine organizacije mogu efikasnije,

racionalnije i efektivnije poduzimati adekvatne radnje na promicanju njihove socijalne inkluzije, a sve u funkciji zaštite i osiguranja potpunog i jednakog uživanja ljudskih prava i temeljnih sloboda svih marginaliziranih kategorija sa ciljem poštivanja njihovog dostojanstva.

Budući da je zaštita temeljnih ljudskih prava općeprihvaćeni pristup u državama EU, u središtu pozornosti nalaze se radnje i naponi usmjereni ka zaštiti i promociji ljudskih prava i podizanju kvaliteta života marginaliziranih – socijalno isključenih kategorija na način da se osiguraju dostatni i dostupni oblici finansijske, institucionalne, izvaninstitucionalne, profesionalne i volonterske pomoći, bilo centralizirane ili organizirane na nivou lokalne zajednice. Sinergija nevladinih organizacija i lokalnih zajednica znači poboljšanje socijalni skrbi tih kategorija. Time se osiguravaju polazne pretpostavke za sprječavanje diskriminacije marginaliziranih – socijalno isključenih kategorija, uz potrebno poduzimanje širokog spektra mjera i aktivnosti na njihovoj socijalnoj inkluziji radi zaštite njihovih temeljnih ljudskih prava. Nepovoljni društveni status i specifičnost življenja marginaliziranih – socijalno isključenih kategorija u fokus zajedničkog djelovanja svih zainteresiranih aktera stavljaju potrebu osiguranja dostojnog života i neovisnosti i omogućavanja tim kategorijama participativnog djelovanja u državi i društvu. Navedeni pristup predstavlja ključni doprinos zaštiti njihovih ljudskih prava, a što se očituje kroz zagovaranje inkluzivnog društva, dostupnosti socijalnih prava, višeg kvaliteta života, međugeneracijske solidarnosti, prevencije nepovoljnih utjecaja okoline, interdisciplinarnе i međusektorske saradnje te finansijske održivosti, kao i sve većoj diverzifikaciji i daljnjoj decentralizaciji socijalnih službi i socijalnih usluga. Zbog nedovoljne društvene brige (skrbi) o marginaliziranim – socijalno isključenim kategorijama, a imajući u vidu činjenicu da te kategorije čine značajne, specifične, osjetljive i ranjive skupine, vrlo je važno razviti svijest o teškoćama s kojima se suočavaju, naročito kada je briga za takve osobe u bosanskohercegovačkom društvu nedostatna.

U konačnici, nevladine organizacije moraju kontinuirano upravljati vlastitim razvojem sa ciljem osiguranja stalne ekspanzije i unaprjeđenja, jer imaju posebno mjesto i ulogu u socijalnoj inkluziji marginaliziranih – socijalno isključenih kategorija u svrhu izgradnje obuhvatne platforme zaštite njihovih temeljnih ljudskih prava. Pri tome, povezivanje sa EU okruženjem u domenu transfera znanja, iskustava i finansijske podrške znači snažniju participaciju u implementaciji savremenih modela skrbi tih kategorija utemeljenih na

unapređenju institucionalnih oblika brige, ali i na deinstitucionalizaciji skrbi u svrhu uspostave humanijih uvjeta života ove ranjive populacije.

Ključne riječi: nevladine organizacije, socijalna inkluzija, socijalna isključenost, ljudska prava, marginalizirane kategorije, javne politike